

שרטרת הדורות

SHARSHERET HADOKOT

כרך ח' מס' 1

החברה הגניאלוגית הישראלית

ינואר 1994

תוכן העניינים

	עמ'
דבר המערכת	.1
החברה ופרסומיה	.1
ההרצאות הבאות	.1
<u>הרצאות ששמענו</u>	.2
נפתלי בר גיורא במברגר - חקר בתי קברות יהודיים בגרמניה	.2
אברהם חביליו - משפחת חביליו	.2
אלף מרגליות - מאיר וונדר	.3
שמואל שמיר - הצוואה כמקור לחקר גניאלוגית	.4
דן ברלב - חידושים במחקרי	.6
<u>שמות</u>	.8
שמואל אבן אור - יזמה לאיסוף מידע גניאלוגי ב-1941	.8
אסתר רמון - הכנס האונומסטי הבין לאומי הראשון בנושא "השם היהודי"	.9
צ. קורמוס, א.ד. לאוסון וי. בן ברית - שמות המשפחה הנפוצים בישראל - ערביים ויהודיים	.10
יוסף בן ברית - רוזי שמות משפחה	.10
<u>מתחום הפעילות של חברינו</u>	.11
הרולד לואין - עדכון הספר על המקורות הגניאלוגיים בישראל בארכיון הכללי לתולדות העם היהודי	.11
כנס אגודת משפחת איגר	.11
<u>מקורות מידע</u>	.12
זוטות	.13
מי מכיר ומי יודע?	.14
לקט מהעלון של החברה הגניאלוגית הצרפתית	.15
לקט מהעלונים בארצות הברית	.XV

דבר המערכת

אנו שמחים להגיש לקוראינו את עלוננו בצורה משופרת, דבר זה נתאפשר בזכות מספר החברים שגדל ותשלום דמי החבר בזמן (המאחרים, אנו הזדרזו גם אתם!).

שיפור זה משתלב יפה במאמצינו לייצג את ישראל כראוי בסמינר הבינלאומי הרביעי לגניאלוגיה יהודית ב-1994 בירושלים. הוזמנו לסמינר מרצים חשובים מהארץ ומחו"ל ויבואו גניאלוגים רבים מכל קצות תבל. תהיה זו הזדמנות פז לכל אחד מאתנו ללמוד פרקים נוספים בגניאלוגיה ולקשור קשרים חדשים. פרטים על התכנית וההרשמה תמצאו בעלון זה.

על דרכי עבודה במחקר ועל מסירות החוקרים תוכלו ללמוד מהסיכום של חמש הרצאות שהושמעו בפגישותינו. בדברים שנישאו בכנס "אגודת משפחת איגר" ובנושא זוטות תמצאו עדוד נוסף להתמסר לחקר המשפחה.

בברכת שנת פעילות מוצלחת

רות רגבי ואסתר רמון

החברה ופרסומיה

"שרשרת הדורות" מוצא שלוש פעמים בשנה ע"י החברה הגניאלוגית הישראלית, הרב עוזיאל 50, ירושלים 96424, טל: 02-424147.

סימן הזיהוי הבינלאומי של העלון ISSN 0792-5751

חוברת "תולדות ומעשים" - 10 ש"ח ולחברים 5 ש"ח
חוברת "לבית אבותם" 3-4 - 20 ש"ח ולחברים 18 ש"ח
חוברת "לבית אבותם" 5-6 - 30 ש"ח ולחברים 28 ש"ח

דמי החבר לשנת תשנ"ד - 90 ש"ח. חשוב מאד שכל חברינו ישלמו את דמי החבר בהקדם האפשרי.

ההוצאות הבאות

יום ד'	19.1.94	<u>חברתנו מזל ליננברג</u> - משפחות נבון
יום ד'	23.2.94	<u>חברנו משה היינמן</u> - "אבות ובנים" משי היינמן מבוואריה
יום ד'	23.3.94	<u>חברתנו חגית מטרס</u> - תולדות המשפחה בגישה פולקלוריסטית

ההוצאות מתקיימות בבניין "מבקשי דרך", שד' ש"י עגנון 22, י"ם בשעה 19.30. הספרייה פתוחה משעה 18.00.

הרצאות ששמענו

מהקר בתי קברות יהודיים בגרמניה

נפתלי בר גיורא במברגר (סיכום של מרים דוברינסקי)

בגרמניה יש כ-4000 בתי קברות יהודיים. בכל בית כנסת היה ספר זכרון (Memorbuch), אבל רובם אבדו.

המרצה עוסק בשיקום ובתייעוד בתי קברות יהודיים. הוא נעזר באנשים ובשלטונות המקומיים וביודעי עברית מבני משפחתו ואחרים. בספריו יש מידע על הקהילה היהודית בעבר והקברים, כשהוא משלים את הכתובת על כל מצבה במידע נוסף. מקורותיו הם: ספר הזכרון (אם הוא נמצא), מפות של בית הקברות (בדרך כלל קברו בסדר כרונולוגי), ספרי הקהילה היהודית והרשויות המקומיות על לידות, נישואים, גרושין, פטירות, תשלומי מיסים וכד', ספרים שנכתבו בזמנו ובתוכם צילומים ורישומים מבתי הקברות - למשל עבודתו של הרב דוקס באלטונה.

רשימת הספרים ראה בעמ' II.

משפחת חביליו

אברהם חביליו

חביליו בגמטריה - "חזקים בתורה לאורך ימים ושנים"

מוצאה של המשפחה בחבל אראגון שבספרד.

בן המשפחה הראשון המוכר הוא יחיאל חביליו שנקבר בהר הזיתים בירושלים בשנת 1265. על כך העיד לוח המצבה שהיה באזור קבר אבשלום עד מלחמת הקוממיות. לפי ההנחה השתתף בויכוח דתי והוכרז לעזוב את ספרד כמו הרמב"ן.

אישים נוספים בספרד: עלי בן יוסף חביליו (מחצית שניה של המאה ה-15) מהעיר מונסון - משורר, פילוסוף ומתרגם ואברהם חביליו מהעיר ויטוריה שהיה בין ראשי הקהילה ב-1483.

לאחר גירוש ספרד התפרסו והתפרסמו צאצאי המשפחה בסלוניקי, סרייבו, ונציה, אמסטרדם והמבורג. רובם עלו מספרד לארץ ישראל והיו בין רבניה. נזכיר ביניהם את ר' דוד חביליו 1600-1661 רב מקובל בירושלים שיצא כשד"ר לקושטא ולאזמיר והשתתף שם גם בויכוח סביב שבתי צבי, בנו ר' יהודה חביליו היה מרבני חברון ושימש תקופה מסוימת כראש מתיבתא ואב בית דין באלכסנדריה; בנו שמעון חביליו אף הוא מרבני חברון יצא בשנים 1694-1696 לאיטליה ושם הדפיס את כתבי אביו ואת כתביו. ר' יצחק חביליו הרופא חי בירושלים במאה הי"ז, שלמה שמשון חביליו מרבני ירושלים שהוציא לאור לוח בלאדינו בשנים 1866-1873.

מקורות המידע על בני המשפחה הנ"ל ועל רבים נוספים הם במצבות בהר הזיתים ובחז"ל ובכתביהם שנשתמרו בספריות בפריז ובארץ. בידי המשפחה בארץ, מספר תעודות קנין, לידה ועוד המאשרות ומקשרות בין בני המשפחה לדורותיהם. חשיבות מיוחדת נודעת לכתב יד של עלי בן יוסף חביליו הנ"ל שהתגלגל בין בני המשפחה. כשהגיע לידי יהודה חביליו במאה ה-17 בירושלים, הוסיף מספר הערות והארות בכתב ידו. מסמך יקר זה נשתמר במשפחה עד ימינו. ראש הענף הנוכחי בירושלים ניסים חביליו מסר אותו לידי ד"ר ישראל בן זאב וזה העבירו לארכיון של מכון יד בן צבי.

ניסים בן יוסף חביליו 1870-1954. הוא פיתח את תעשיית הממתקים הביתית של המשפחה למפעל מצליח ברחוב דוד ברובע היהודי. בכל חג נמכר הממתק המיוחד שלו. הסחורות הגיעו גם לרחבי הארץ ואף עד ביירות ודמשק. הוא היה חבר בישיבת בית אל ופעל בגלוי ובהסתר לרווחתם של תושבי הרובע. לאחר רעידת האדמה ב-1927 עבר עם משפחתו לעיר החדשה, אבל רק במאורעות 1936 העביר את העסק לאזור מחנה יהודה.

בנו שמואל חביליון 1894-1972 שימש כקצין טורקי בעזה במלחמת העולם הראשונה. ולאחר שרותו הרחיב את המפעל המשפחתי כשגילה חוש מסחרי נדיר בימים ההם. הוא היה גם הסוכן המקומי של מפעלי ממתקים באנגליה וסחר רבות עם מצרים. מבין ילדיו נזכיר את שלמה חביליון מעמודי התווך של ארגון ההגנה בירושלים, ממקימי ארגון ההגנה העצמית בקהילת יהודי מצרים, מפקד חזית הדרום בירושלים בימי מלחמת הקוממיות, מילא תפקידים רבים במשרד החוץ והיה אחראי לארגון העליה הבלתי לגלית מצפון אפריקה בשנים 1955-1960.

רות (חביליון) סיגל - קצינה בחיל הים עם הקמתו, מזכירת דוד בן גוריון ולאחר פרישתו כיהנה במפעל מלווה העצמאות והפיתוח "בונדס" בארה"ב. בן הזקונים אברהם חביליון שליח הסוכנות לצרפת ולצפון אפריקה. הקדיש מאמצים רבים לעלייתם של בני נוער וסטודנטים ולקליטתם בארץ. עסק בקשרים עם הארצות המתפתחות במסגרת ההסתדרות ומשרד החוץ. נחשב בר-סמכא בנושא ירושלים ועל מבניה וקורות משפחותיה.

אלף מרגליות מאיר וונדר

הספר נתחבר בראשית שנות התש"ם לבקשת הענף הלונדוני של משפחת מרגליות הגליצאית, ומאז נוספו מדי פעם השלמות ועידכונים לפי ספרים ומאמרים חדשים. בעת עריכת הייחוס נמצאו למשפחת מרגליות אלף סבים מכל הדורות הידועים בשם. מסיבה זו נקבע כך שם הספר, שלא השתנה גם כאשר המספר עלה עד 1178. הוא הובא לדפוס על ידי רק בשנת תשנ"ג, ביזמת ובהוצאת המכון להנצחת יהדות גליציה.

בשער נאמר כי זהו ספר עזר לחקר יוחסין, ואכן יש בו תועלת רבה לכל חוקר ייחוס, ולאו דוקא לבני משפחת מרגליות. תוך כדי עבודה נתברר כי בני המשפחה הם מצאצאי גאונים בעלי שם בכל התקופות, והעיסוק בהם יועיל גם לבני משפחות אחרות המתייחסים אליהם. עוברות בסך משפחות נודעות כמו אפשטיין, הורביץ, הלר, לוריא, פרנקל, רוקח, רפפורט, שור ושפירא, ואישים מפורסמים כמו הבעל שם טוב, שי"ך, בי"ח, מהר"ם, מהרש"א, מהר"ל, לבוש, רמ"א עד רש"י ודוד המלך. לכל אחד ביוגרפיה תמציתית, שמות ההורים שלו ושל אשתו, הבנים והבנות, שמות הספרים שחיבר או שנסקרים בהם תולדות חייו, וככל שניתן גם תמונות ופקסימילים. את הספר מעטרים 44 לוחות גניאלוגיים המשרטטים בדיוק את סדר היחס, ומוצבים בהם המספרים שילוו את האישים לאורך כל הספר.

תרשים שדירת משפחת מרגליות שבהתחלה מבאר את מבנה הספר. הסב הראשון הידוע לנו מקבל את המספר 1. כשמסתיים העיסוק בו ובמשפחתו, יורדים דור אחד אל בנו, ומפרטים מי היו ילדיו, חותנו וחמותו וכיוצא באלו. כשגומרים עוברים לדור הבא, וכך בסדר יורד עד ימינו בכל ט"ו פרקי הספר. לא רבים בספר הדיונים להצדקת הנתונים, וכאשר יש סתירה במקורות, או חילוקי דעות בין החוקרים, הכל מובא זה בצד זה לעיונו ולשיפוטו של הקורא. כלולים כאן גם פרטים רבים על בני משפחת מרגליות שאינם קשורים ישירות לענף הגליצאי, אלא שבגלל ההסתעפות העצומה עשויים רבים ממדינות אחרות כגון רוסיה וליטא שלא למצוא את מבוקשם.

הספר מעוצב במתכונת אחד הכרכים של האנציקלופדיה לחכמי גליציה, כעין השלמה על התקופות הקודמות. בראשו הקדמת המחבר על דרכי השימוש בספר, מבוא של רב מבני המשפחה על חשיבותו של היחוד, ולוח מפורט לקיצורים וראשי תיבות. בסוף ביבליוגרפיה של המקורות העיקריים, ימי השנה של אבות המשפחה, ומפתחות אלפבתיים למקומות מגוריהם, חיבוריהם, ושמותיהם הפרטיים. נספח בסוף צילום הספר "מעלות היוחסין" מאת רבי אפרים זלמן מרגליות מברודי, שנדפס לראשונה בלמברג תר"ס. הספר יצא בהוצאת המכון להנצחת יהדות גליציה, ירושלים, תשנ"ג, 800 עמ'.
.

הצוואה כמקור אינפורמציה לחוקר הדורות

שמואל שמיר

הצוואה היא מקור לא אכזב למידע בנושאים שחוקר המשפחה נתקל בהם בעבודתו. הצוואה חשובה בכך שהיא נותנת לחוקר שמות בכתוב מפורט, רשימות וכתובות, וכן היא מפיחה חיים בדמותו של המצווה, ומעלה פרטים ביוגרפיים רבים המאירים את תקופתו, משפחתו וחברתו.

הצוואה היא הבעת הרצון של המוריש מה ייעשה בגופו וברכשו. למשל בצוואתו של יעקב אבינו הוא מצווה על 12 בניו וצאצאיו (שבטי ישראל) להעלות עצמותיו לארץ כנען ולקברו במערת המכפלה אשר בחברון. כן מצויים בה פרטים על חלוקת ארץ כנען בין שנים עשר השבטים וזכרים שמו של כל יורש וחלקו בנחלת כנען. (בראשית מ"ט).

הצוואה יכולה להעשות בכתב יד של המצווה או של עדים בפני רשות, או בעל־פה. צוואת שכיב מרע נעשית בישראל בפני שני עדים, והיא תירשם מיד לאחר הפטירה בכתב ותופקד על־ידי העדים בבית המשפט המחוזי.

ברוב המקרים המצווה הוא אדם בעל רכוש או מעמד, המבקש להנחיל את רכושו הגשמי או הרוחני לאדם או לגוף שהמוריש מעוניין בו.

צוואות למיניהן מצויות במקרא, וכן בספרים החיצוניים. ניתן למצוא אותן לרוב בספרי הסטוריה, בארכיונים ממשלתיים ופרטיים, בספרי שו"ת, בפסקי־דין ובספרי ביוגרפיות, וכן בבתי־המשפט, בתי־הדין, משרדי עורכי־דין ונוטריונים, וכן בסיגילת (ספרים) של בתי־הדין השרעיים.

במדינות רבות הצוואות נשמרות, במקורן, בארכיונים ציבוריים, ובמשרדי עו"ד ונוטריונים. אלה עוברים מדור לדור במחסנים לעתים במצב גרוע, אבל אם יד הטבע או המכרסמים הותירו חלקים מן הצוואה, יכול החוקר להתעשר בשפע ידיעות. כך לדוגמה נשמרו צוואות עתיקות במשרדי נוטריונים ועו"ד בסקוטלנד במשך מאות בשנים. ראה:

SCOTTISH ESTATE RECORDS AS A SOURCE FOR FAMILY HISTORY/PATRICK/CADELL
בארצנו מצאנו כי צוואות והקדשים פרטיים נרשמו בסיגילת של בתי־הדין השרעיים במשך מאות בשנים. אלו נרשמו ונשמרו בהר הבית ובמשרדי הווקף המוסלמי שבעיר העתיקה בירושלים והן בהישג ידו של החוקר המצוי בלשון הערבית. אשנב למקור זה נפתח בעשרות השנים האחרונות בחקירותיהם של החוקרים, ג'ון מנדבול, ברנרד לואיס, אמנון כהן, ערף אל ערף ואחרים. ראה:
STUDIES ON PALESTINE DURING THE OTTOMAN PERIOD EDITED BY MOSHE MAOZ
אולם ארכיון זה אינו פתוח לקהל הרחב. אדם המצביע על זיקה או קשר לנושא, יכול לקבל, ברשות הנשיא של בתי־הדין השרעיים, עותק מאושר מן הרשום בסיגיל. מזכירות בתי־הדין השרעיים בפלשתינה (ארץ ישראל), היתה מעין משרד לרישום ושמירה, מעין נוטריון של מסמכים משפטיים. אלו פעלו בירושלים, יפו, חברון ושכם, וכן בדמשק, ביירות, קהיר וקונסטנטינופול.

להלן נביא בקצרה מעט מן העניינים עליהם ניתן ללמוד מן הצוואות:

צוואתו של ברוך מזרחי, אחד מאבות משפחתי, שנכתבה ב־1643, נשתמרה בידי בני המשפחה. היא פורסמה בדפוס בשני מקומות: בשו"ת, ב"חקרי לב" של הרב דוד חזן בכרך י"ב, וכן בשו"ת "פרי הארץ" כרך ג' מאת ישראל מאיר מזרחי, הפרסום בא שנית בעקבות סכסוך של השגת גבול שכנים. צוואה זו היא הקדש פרטי של בית, ספריה תורנית וכלי נחושת, שהמוריש ציווה לשמור עבורו עד בוא המשיח ותחיית המתים, כי אז רצה לחזור אליהם. הקדשים משפחתיים היו נפוצים בתקופת הטורקים. (ראה הצוואה בסוף המאמר).

אחרי מלחמת ששת הימים, נחרץ גורלו של בית זה בשעה שממשלת ישראל הפקיעה את הרכוש ברובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים. השריד האחרון לבית ברוך מזרחי הוא לוח מזכרת ומרפסת סמלית

שניתלו על המבנה החדש ברחוב המלאך, פינת רחוב הנבל. המכרסמים, הזוחלים, וכן שולחי יד למיניהם, לא השאירו לצערנו שום פליט מן הספרייה. מקצת מכלי הנוחות שהיו יקרים למוריש נשמרו בתוך המשפחה ומזערם הגיע לידי כותב רשימה זו ולבני משפחתו.

מצוואה זו למדים אנו על השכנים של המוריש ועל אורח החיים ברובע היהודי בירושלים במאה ה-17, המצב הכלכלי ורעיון המשיחיות שהיה מנסר באויר באותה תקופה. כמו-כן, אנו מוצאים בהקדש זה שמות העדים בפניהם נכתבה הצוואה.

צוואות למיניהן מצאנו בספרי שו"ת ובדפי ביוגרפיות. אלו הן תעודות בעלות אופי אישי ולפעמים ציבורי. כך למשל מצאנו את צוואתו של סלומון הרשל, הרב הראשי בלונדון, משנת 1841. זו פורסמה בתרגום לאנגלית בספר שיצא לזכרו FORTY YEARS CHIEF RABBI. המוריש השאיר כלי קודש וספרייה תורנית וכן רכוש עצום שהוא צבר בחייו. ביניהם תשמישי קדושה והשקעות בבורסה. הוא ציווה את רכושו לעשרת ילדיו המפורטים בצוואה שהיו מפורזים במקומות שונים בעולם הנזכרים שם. את צוואתו ערך בפני העדים מ. מאירס ויעקב ג'קובס, ומינה בה את ידידו הבנקאי משה מונטיפיורי ועוד ארבעה אנשים להיות מבצעי צוואתו. הצוואה נכתבה בעברית ותורגמה לאנגלית.

בנו, הרב דוד ברלינר, התישב בירושלים ב-1838, ונעשה כאן גזבר ואחד ממנהיגי העדה הפרושית עד למותו ב-1851. מותו הפתאומי עורר חשד להריגה בהרעלה. הקונסול הבריטי, גיימס פין, הוזעק יחד עם הרופאים מקוואון ונימון למיטת החולה, כדי לשמוע ולרשום את צוואת השכיב מרע של בן חסותו. דברי החולה נרשמו ושמשו נושא להתדיינות וחליפת מכתבים סוערת בין הקונסול הבריטי לבין הקונסול הפרוסי דאז. צוואה זו נשמרה ב"ארכיון המרכזי בלונדון". ראה על כך ZIONISM VOL I P.1. בין היורשים שלו נזכר יורש בשם יוחנן.

למזלנו, הגיעה אלינו גם צוואתו בכתב של יוחנן הירש שלנק משנת 1884, שהיה חתנו של דוד ברלינר. הוא הגיש תביעה נגד האלמנה הצעירה ובנה הפעוט בן השנתיים, שהשתלטו על כל העזבון של דוד ברלינר, ואילו יוחנן ואשתו זכו לחלק מזערי מן העזבון. מצוואת שכיב מרע זו אנו למדים על דור נוסף בשלהי המאה הקודמת, על רכושו וצאצאיו, על חיי הרוח והחברה ועל העדים. כן אנו למדים על חיי רב שפעל בירושלים כאחד ממנהיגי הפרושים והיה בין המייסדים של בתי מחסה בעיר העתיקה בירושלים.

בחקירתנו נתקלנו בצוואתו של השר משה מונטיפיורי (1784-1885) אשר ביקר בירושלים שבע פעמים, ואשר בכספו ובכסף עזבון יהודה טורה, הוקמה, השכונה הראשונה בירושלים משכנות שאננים (רות רגבי מוסיפה ששגרירות ישראל בלונדון שוכנת בבית מונטיפיורי) הצוואה פורסמה בגיזאיש כרוניכל מיום 28.8.1885. מצוואת משה מונטיפיורי למדנו, כי המנוח, שהיה בנקאי רב פעלים השאיר עזבון עצום בשווי 370,039 לירות סטרלינג, שהושקעו בניירות ערך ובמזומנים, וכן כלי קודש, אותם ציווה לידידים וקרובים, ולמוסדות צדקה בבריטניה ובתפוצות. בצוואה מופיעים שמות הוריו והורי אשתו, וכן אנו למדים שהמוריש ואשתו היו ערירים; ומי היו ידידיו הקרובים. חתימתו על הצוואה היתה בעברית ובאנגלית. ראה קטע מן הצוואה בעמ' VIII.

תוך כדי חקירה ועיון בפס'ד אנגליים עתיקים נתקלנו בפס'ד אנגלי על צוואתו של נפוליאון בונפרטה (1769-1821) שנכתבה באי סנט הלנה, בימי שביו, נתעורר סכסוך משפטי בין הממשלה הצרפתית לבין הממשלה הבריטית בקשר לשאלה מי זכאי להחזיק בצוואת המקורית של נפוליאון. והוא פורסם בפס'ד ENGLISH REPORTS VOL. 164, מעניין כי שווי עזבונו של בונפרטה במותו היה 600. הצוואה המקורית לא פורסמה לצערנו. במסמך שפורסם תאריכים מדוייקים על הצוואה ועל תאריך פטירתו של נפוליאון.

צוואתו של הרב חיים חזקיה מדיני (1834-1905), בעל "שדי חמד", פורסמה ב"שדה חמד" חלק י"ד דף ד' בעמודים רבים, זאת צוואתו של ענק רוח שישב באוהל של תורה, והיה עניו ואוהב שלום. היא שופכת אור על תקופתו, וחיייו של הרב מדיני בירושלים בחברון ובקרים. הוא פרסם וכתב "אור ליי" לזכר בנו יחידו שנפטר בצעירותו, וכן שו"ת "שדי חמד" שהיה מעין אנציקלופדיה תלמודית. צוואתו נותנת לנו גם פרטים

על הוריו, ושלוש בנותיו שנישאו לתלמידי חכמים, אותם הוא מינה יחד עם הרב חנוך חסון להוציא לאור את כתבי היד שישארו אחריו.

בוואתו של הרב בנימין מרדכי נבון 1785-1852, שפורסמה בשו"ת "בני בנימין", אנו מוצאים שבנו מת בצעירותו והוא הוריש את עיקר רכושו לבנו המאומץ ח"ר בכור אלישר, מי שנודע לאחר מכן כראשון לציון "ישא ברכה".

בצוואות והקדשות פרטיים של יהודים ונוצרים נעשו בשלהי המאה שעברה בפני בתי-הדין השרעים בירושלים וביפו. אלה יכלו להעשות גם בפני בתי הדין הדתיים של העדות שלהם, אך המקדישים העדיפו לעשות זאת בפני ביה"ד השרעי בגלל הילת הקדושה של מוסד דתי שליוותה את ההקדש הפרטי (משפחתי), וההגנה שניתנה לו בדרך זו מעיני החמדניות של השלטון. מטרתו היתה מניעת הפקעתו, וכן רצונו של המצווה לשמור על הרכוש שלא יחולק בין היורשים ולא יוצע למכירה, ולא יפול לידי זרים. (ראה חן שחם/ הקדשות של יהודים ונוצרים בפני בתי-הדין השרעיים בא"י בשלהי התקופה העותומנית, המזרח החדש, ל"ב תשמיט ע' 46-66).

בסיגילת של הווקף וביה"ד השרעי בירושלים רשומים כיום כ-2000 ווקפים מהם כ-200 הם של לא מוסלמים.

ב-18 שנות השלטון הירדני בירושלים נרשמו 16 הקדשות משפחתיים בפני בתי הדין השרעים בירושלים, אולם מאז 1967 עד 1990 נרשמו כ-90 הקדשות מוסלמים חדשים, ומהם כ-29% לצרכי צבור והיתר ווקף פרטי וכל זאת מטעמים לאומניים, וכדי לשמור שנכסי העזבון לא יפלו לידי יהודים.

נרסה הצוואה

בהיות שאני ברוך מורתי נתן לי הקב"ה בתיים בתוככי ירושלים תושב"א ואלו הם הבתיים ביה"א הוא לימין הנכנס בפניהם שלו לנד בית הכבוד הדומיה שלו דבוק בביתו של החכם ה"ר יוסף רבינו יל"ו וחמיו ה"ר יהודה יל"ו יפתחו לנד מורתי ונד משהביית שלו לנד דרך המלך והבית שאני שוכן בו ולמעלה ממנו עלייה ופחה לנד משרבית ועלייה אהרת כנדה ופחה משהביית ובית קיין החתיה באופן שהם בין הכל ה' בתיים ואני הורשתיים לבני הם והספרים שיש לי אחר פטירתו נהלת הנות כמנהג דך בתנאי שהבתיים יכיו לדירה בלבד ולא יהיה להם רשות לא להם ולא לבניהם ולא לבני בניהם עד סוף כל המשפחה לא למכור ולא למשכן ולא ישעמדו אותם לשום תחובה לא לתחובה נבי בניהם ולא לתחובה בניהם עד שולם גם הם ירלו לעשות מאלקאלה בניהם בענין הבתיים הדבר הלוי ברלוס גם כן ה"ד כל הבית שיש לי בהם יורה גדולה וכו' לחוקים ומכתשה ישחמשו כולם בהם ואם באולי ח"ו לא יהיה קים שום אדם ממשפחתי הבתיים יהיו הקדש לפירות שלהם לבעלי תורה שיחלקו פירותיהם בניהם ולא יהיה להם רשות הבע"ת לא למכור ולא למשכן אלא יהיו קנינים לפירותיהם ואם יבא שום אדם ח"ו לערער כדי למכור או למשכן בין מבני בניהם בין מבני"ת משתה הוא מובדל מעדת ישראל כל זה בכח התורה אלא יהיו קימים עד ביהת משיחתי ב"ב ואח"כ יחזרו הבתיים אלי כל זה עשיתי כדי להיות לי זריה פה ירושלים תושב"א בבית משיחתי והספרים גם כן לא ימכרו ולא ימשכנו אלא לדור בהם הם ובניהם וזרעם עד סוף כל הדורות ואם ח"ו לא יהיה קים שום אדם ממשפחתי יהיו קדש לבעלי תורה ללמוד בהם ולא ימכרו ולא ימשכנו. וכל זה היה ביום ר"ח חשון שנת חמשת אלפים וארבע מאות וארבע לזריה והכל שו"ב וק"ס. בפנינו איתנו הח"ת הורה החכם הגו' לעיל על כל מה שכתוב לעי' ולראיה חממתי שמוחתי פה ירושלים וק"ס שנת

ישראל בנימין ישראל בכמהו"ר עזרא שבת פולאשטרו

פ"י מה שכתוב הוא מובדל מעדת ישראל רולה לומר הרי הוא בחרם ובנדוי ובשמתה ושומע לנו יסכון בטח.

גם איתנו ב"ד ח"מ מאשרים ומקיימים כל הכתוב לעיל ונוחרים בכח התורה שלא יוכל שום אדם לערער על זה ולבטל זה הסילוק ככל הכתוב לעי' וגם פירש דבריו בפנינו החכם כמהו"ר ברוך הגו' שמה שכתוב למעלה ואם באולי ח"ו לא יהיה קים שום אדם ממשפחתי הוא בין זכר בין נקבה ולראיה ואלמת ח"ש שנית.

ישראל בנימין ישראל בכמהו"ר עזרא שבת פולאשטרו

חידושים במחקרי

דן ברלב

ברצוני לדבר על שני נושאים במסגרת המחקר הגניאלוגי שלי:

1. תיקי עיזבון

מזה מספר שנים אני נעזר בתיקי עיזבון של בתי משפט גרמניים. בארכיונים הממלכתיים בגרמניה שמורים תיקי עיזבון מאז תחילת המאה ה-19. יתר על כן, חלק גדול מתיקי העיזבון העוסקים ביהודים הופרדו

מיתר תיקי העיזבון עפ"י ההנחיות של השלטונות הנאציים, והדבר מקל על המחקר (למרות שהנאצים בודאי לא התכוונו להקל על חוקרי השורשים היהודיים).
להלן סיפוריהם של ארבעה תיקים כאלה שמצאתי בארכיון הממלכתי בבמברג:

אחד התיקים הראשונים בהם עיינתי היה תיק העיזבון של אבי הסבתה של סבי ששמו היה יואל אהרמן (Ehrmann). יואל, שנפטר בליכטנפלס (Lichtenfels) בשנת 1841 בגיל 79, היה האדם העשיר ביותר באיזור (רכושו נאמד בכ-20,000 גולדן). בתיק העיזבון נמצאה צוואתו שנכתבה בגרמנית בכתב ידו, והיא משתרעת על 27 עמודים. בצוואה זו נכלל כמובן מידע רגיל שניתן היה לצפות לו בצוואה - שמות ילדיו (וגיליתי שהיתה לו בת נוספת שלא ידעתי עליה קודם), פריטי רכוש כולל ריהוט וכלי כסף, אך גם פרטיה של ספריה - דבר שהיה די נדיר בקרב יהודים באותה התקופה, מה גם שנכללו בה ספרי פילוסופיה ולא רק ספרי קודש. מצאתי עניין מיוחד בקטע של הצוואה שהוקדש לצוואה רוחנית, ושהשתרע על פני שלושה עמודים תמימים, בו ביקש יואל אהרמן מילדיו לדבוק בדת משה וישראל חרף מיעוט זכויות האזרח שהוענקו ליהודים, ולא להתנהג בצביעות למען אושר בר חלוף. כמו כן, הוא ביקש מילדיו לחיות ביושר והוא מספר, שבחר לעצמו בשם המשפחה "אהרמן", שמשמעותו בגרמנית "איש כבוד", במטרה להמריץ ולעודד את ילדיו לנהוג תמיד ביושר ובהגינות. והוסיף - "תארו לעצמכם איזו סתירה תיווצר בין השם למציאות, אם חלילה ייתפס אחד מכם במעשה בלתי חוקי או אף פלילי!"

תיק עיזבון מעניין אחר התייחס לאבי הסבא של סבי - אהרון אהרמן, אשר נפטר בשנת 1858 בגיל 84. בצוואתו ציין אהרון, שבנו וולף חי באמריקה וכך גם בן הזקונים שלו לב. פרטים אלה הבהירו מידע קודם שהיה בידי לגבי וילהלם אהרמן, שחי בבולטימור ולגבי לב אהרמן שחי בסן-פרנסיסקו. אמנם ידוע היה לי שהם קרובים רחוקים, אך הקשר שלהם אלי לא היה ברור לי וגם לא לצאצאיו של אותו וולף אהרמן, שהמיר את שמו באמריקה לוילהלם, אשר הכינו אילן משפחתי מסועף שהתייחס אליו.

תיק עיזבון נוסף התייחס לזוסמן אל-עזר בריל, שהיה האח הבכור של אבי סב-סבי, שנפטר בשנת 1853 בגיל 71. בשעתו מצאתי ברישומים, שהיה לו בן שנולד ב-1818, אך שמו לא צוין. והנה, מתוך תיק העיזבון עלה, ששם הבן היה דוד ושהוא היה צייר חרסינה במקצועו. מידע זה התקשר לי עם מידע שהישגתי באמצעות הארכיון של המורמונים בסולט לייק סיטי, שם הופקד אילן של משפחת הקסטר ("Hexter"), שכללה את משפחתו של אחד בשם דויד בריל ("Brill" שהיה במקורו "Bruell"). יצרתי קשר עם הגב' לורל סוואן (Laurel Swan) אשר הכינה את האילן האמור, והתברר שאכן אבי סבה - דויד בריל היה צייר חרסינה שהיגר מגרמניה לארה"ב. כך היא השיגה ממני פרטים על אבות אבותיה ואני השלמתי ענף באילן היוחסין הסובך של משפחתי - משפחת בריל.

ולבסוף סיפור שהבשיל רק לאחרונה: בעיקבות המאמר שלי, שפורסם בחוברת "לבית אבותם" על משפחת רטיסבון והתקשרותה למשפחתי, פנה אלי במרץ 1991 הגניאלוג ג'ון הנרי ריכטר (John Henry Richter) מאן ארבור שבמישיגן (Ann Arbor, Michigan). הוא כתב לי שהוא מנסה להתחקות אחר סימון בריל שנולד בברימאט (Brumath) שליד שטרסבורג בשנת 1777, כיון שהוא אחד מאבותיו של רב הקהילה של מר ריכטר - רבי רוברט לוי. בדקתי את אילן הבריל המסועף שלי אך לא מצאתי זכר לשמעון בריל כזה וכך עניתי למר ריכטר. והנה באוגוסט השנה ביקרתי שוב בארכיון הממלכתי בבמברג ועברתי על מספר תיקי עיזבון שטרם עיינתי בהם וביניהם תיק של לב אליאס בריל שנפטר ב-1819 ותיק עיזבון של רעייתו גונדל, שנפטרה ב-1824. מתיקים אלה עלה, ששלושה מבין ארבעת ילדיהם חיו בצרפת וכי בנם אליעזר זוסמן בריל שנולד ב-1782, צירפת את שמו לסימון והוא חי בברימאט. אמנם שנת הלידה לא התאימה, אך אי התאמות כאלה בתקופות המוקדמות הן כידוע עניין שבשיגרה. ברור על כל פנים שמדובר באותו אדם, אשר כפי שמסתבר נולד בליכטנפלס ולא בברימאט כפי שסבר מר ריכטר.

2. אילן משפחת רינדסקופף (Rindskopf)

אחד הפרוייקטים שלי בשנים האחרונות הוא הכנת אילן של משפחת רינדסקופף, שמוצאה בפרנקפורט ע"מ מיין. שמה של משפחה זו מקורו משם הבית שבו היא גרה כבר במאה ה-16.

משפחה זו חשובה לי כיון שהסבא של הסבתא של סבתי השתייכה למשפחה זו. שם הנעורים שלה היה צורטל רינדסקופף והיא נפטרה בשנת 1796, כנראה בשנות הארבעים המוקדמות לחייה.

אני עובד על אילן זה כשלוש שנים בלבד והוא כבר כולל, להערכתך, קרוב ל-2500 שמות. המדובר הוא בעבודה משותפת לי ול'דיד Charles P. Stanton מניו-יורק, אשר צירף מידע מאוספיו וטרח והכין שוב ושוב טיוטות מודפסות של ענפי המשפחה הזו, שגם הוא נמנה עליה למעשה.

כבסיס לעבודה גדולה זו שימשו שתי עבודות קודמות:

1. "אלה תולדות" של שלמה פרץ אטלינגר (Ettlinger). זוהי רשימה מודפסת המתויקת בכמה קלסרים ומסודרת לפי תאריכי פטירה, וכוללת את שמות היהודים שנפטרו בפרנקפורט מאז המאה ה-15 ועד לשנת 1829. (חסרונה הגדול של הרשימה הוא בהעדר פרטים על בני פרנקפורט שנפטרו בעיר אחרת). קיימים ארבעה עותקים של רשימה זו (בדרגות עידכון שונות): האחד נמצא באוסף כתבי היד שבספריה הלאומית, השני נמצא בארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי, השלישי הנמצא במכון לאו בק בניו-יורק והרביעי נמצא בארכיון העירוני בפרנקפורט.

2. עבודתו הגניאלוגית של מיכאל ברולצהיימר (Berolzheimer) על משפחת רינדסקופף שהופקדה במכון לאו בק בניו-יורק. עבודה זו מבוססת בעיקר על מקורות שונים בספרות, והיא הוכנה בארה"ב לאחר שמיכאל ברולצהיימר היגר לשם מגרמניה.

פרט למקורות אלה בוצע על ידי איסוף ממקורות שונים אחרים ומחקר עצמאי לרוב, לרבות התכתבות עם בני משפחה שונים ברחבי העולם לשם דליית השלמות. ענפים שונים של המשפחה עודכנו עד לימינו, אך מטבע הדברים נותרו עוד ענפים רבים שמחכים להשלמה ושיעודכנו כשיתגלו הצאצאים בחלק עולם זה או אחר.

אילן יוחסין זה משתרע על פני 60 עמודים מודפסים.

שמות

יוזמה לאיסוף מידע גניאלוגי ב-1941

שמואל אבן אור

הירשמו ב"ספר השמות" וב"ספר היוחסין"!

לכל יתרוני בירושלם
בין כל הערכים היקרים לאפה פת-
ניסב ביקרי אחר מיוחד כמינו: וטסו
כל אדם בישראל הקיר את שבו האת
עם אבותיו. סראת עם בישראל קטו
זה בזומו ספר עם כל קדוהואכונה
בבאוי בכרית-ההזות יקרא וכן בשמו.
לזיר ספר התורה וקרא בישראל עם
הבת השמות קדוהים לנו: ליקום עם
לאים - זוזו זוזבת הכסמה: זזס
נכסך והולך ומה גלים ברוכסניה
להדת רבים. את כשנוי אבותנו את
שמותיהם בארצות הגולה. ספרו על פי
דוב על שםם העברי.
בנאמת ריבה לזו ספרו מסמיהת
ישראל על ישרא: אין עם בעולם שכי
זנו המשתחי עסיר כל כזו תנויות
'יחסין' שלשלת 'יחסין' אילני-יהוה.
'אבלים' מרובים בישראל עד היום
זהה כל אדם בישראל קטום ומרנות
משמה. עכאוי לרשםם לעסוד עלי-
הם. ביותד נדרשים אני לתצל את
וערונת היחסים בתכמה זו: השפת
אבוז-מרכים לאפה ובארצנו זו -
אין סובך תליות.
אי לואת ותלשנו לפיתת שני כפרים
לשם הירב בציין: (א ספר. טסוח בני
ש'אל: ב). ספר היוחסין לבני ישר-
אל:
בספר הראשון יירשם כל יתדוי בני-
זו העברי ובהם אביו אביו ובכונתיה
השונים. פי סלנו זכר את שם הכני
די יקבל עם עברי פאתנו בשעת הרי
סמו. כל הרצה לבחור לו עם עברי
כסם משמחו הודשו. יגה בבסרה

פירחת לזר אל טדעת השמותי אכר
לנו. בספר השני יירשם כל מה שנסאר
בכתב ובעל פה על יחסו של הירשם.
בתיקים מיוחדים יישמרו המסכים
שירושלם לרשימת היחסים.
כל הרצה לרשםם באחד הספרים
ראלה אי כניהם יפנה אלינו בכתב אי
יכול אל אחד מספריו מחלקתנו וימלא
שאלון סכנו וירשם את רשימותיו לפי
הוגמה ספויסם. עובדינו יהיו מיכי
נים לעזור לו בה אף יכתבו ספיו מה
טיקויאם. לפי שעה קבענו השלום של
המסכים מאיי מלכיהם כנספר השמות.
ל סמא מאיי גזד סיניי עם מסמחה
ושל הססיאית מאיי גזד הרשכה
בספר היוחסין לתדמי הרמת המיל
הגהה של עסדים אחת לסאה.
כל הרשםם רשםם עצמו וכל בני ביתו
(אשמו. בניו ובנותיו) אחו. כל פי שמי-
סר לא חומר על יחסו יובל להסיף
עליו קסם כפעם. כל נרשםם כנספר
היוחסין יוכל לקבל (במחיר קבוע
יגוז) התקנים כחוקי יכיסם לו כספר.
לשו שעה נכסיר על הוטרב בוועד הלי-
אפני ברוב הימים נגמה כודאי להקים
מזיואון מיוחד למניחת היוחסין של
עם ישראל.
לירשמה כל איים בירושלם אנו מצפויים
בכרית התרבות
הוועד הלאומי - מחל-התרבות
מסרדי המכללה:
מסרדי המכללה: בירושלם - רח
אפיראל: 4: מלאאם - רח זר סי 13
מחיה - רח יירשםם 6. כל כסם אחי
- כנסרדי היסליתיה: היסרדי.

עם ישראל שמר על הייחוס עוד

מתקופת המקרא ועד ימינו.

בארץ כבר לפני קום המדינה הופיעה בעתון "הצופה" מיום 27.1.41 הפניה שהדפסנו כאן.

לצערנו לא הצלחנו לברר אם היה הד לפניה זו.

"Register in the Book of Names and the Book of Pedigrees".

This call was printed in the Hebrew newspaper Hazofeh on 27.1.41.

הכנס האונומסטי הבינ-לאומי הראשון בנושא "השם היהודי"

אסתר רמון

כנס זה התקיים באוניברסיטת בר-אילן בימים 1.7-30.6, 1993. הוא אורגן על ידי המחלקה לתולדות ישראל והפקולטה למדעי היהדות. היוזם והרוח החיה בכנס היה פרופ' אהרן דמסקי.

נישאו עשרים ושתיים הרצאות והן המדגימות את המגוון הגדול של נושאים הקשורים בשם היהודי שנשמעו במשך היומיים: (רשימת ההרצאות ראה בעמ' XI).

אתעכב ברשימה זו על ההרצאות הקשורות יותר בגניאלוגיה היהודית:

- פרופ' הרווי גולדברג, מהאוניברסיטה העברית, התייחס לנושא מנקודת מבט של אנתרופולוג. לדעתו תכנס הסמנטי של רוב השמות הוא עמוס וכדי להבינם על בוריים יש לחקור את ההקשרים החברתיים. מבחינה מתודולוגית יש ללמוד את התפקוד של השמות בחברה.

- המחנך פרופ' אברהם שטאל סיפר כיצד כפו בעבר שמות עבריים על עולים חדשים. בעוד שכיום נוהגים ביתר סובלנות בתחום זה.

- שרה המר, מאוניברסיטת בר-אילן, ניתחה את השיקולים בבחירת השמות הפרטיים של הילדים בעדות השונות לפי המסורת היהודית. היא הזכירה גם כינויים הניתנים לילדים במקום שמותיהם האמיתיים, כדי להמנע מאזכור של נפטרים, בעיקר אם הם נפטרו בנסיבות טרגיות.

- צ'רלס קורמוס, המנהל של מחקר השמות בבית התפוצות, מסר שבמחשב של בית התפוצות מצויים למעלה מ-18,000 שמות משפחה מלוויים בהסברים על מקורותיהם ופירושיהם. הם מטפלים בלמעלה מ-5,000 פניות לשנה.

- פרופ' היינריך גוגנהיימר, שחיבר יחד עם אשתו אווה את המילון האטימולוגי של שמות יהודיים, דיבר על עקרונות ביצירת שמות יהודיים. לדוגמה השם Kaufmann איננו קשור בהכרח למקצוע הסוחר אלא מקורו יכול להיות "קאוב" - יעקב" ומכאן יכולים לנבוע שמות נוספים כמו "אקו" - קופל" ואפילו גם קופף, האופטמן, קופר ועוד.

- ד"ר משה ויטמן, סוציולוג מאוניברסיטת ת"א, ניתח את השמות הפרטיים של קרוב לשני מיליון תינוקות יהודיים שנולדו בארץ בשנים 1882-1980. הוא חילק את השמות לתשע קטגוריות: 1. יהודיים - קלסיים, 2. תנ"כיים מחודשים (יובל, יעל),

3. חדשים, 4. אוניברסליים, 5. זרים, 6. בעלי מקור עברי (סימון, סעדיה),

7. בעלי מקור אידישי (וולף, אלטר), 8. לועזיים בלבוש עברי (גאי, אלינור),

9. שונות.

אחת המסקנות היא שעד 1944 היתה ירידה במתן שמות בעלי נטיה יהודית. לעומת זאת בשנים 1944-1950 הירבו שוב לתת שמות יהודיים וגם שמות של גיבורים לוחמים. מ-1950 נטיה זו ירדה.

- חברנו אמנון גאבר דיבר על צמדי שמות פרטיים. תופעה זו מופיעה בימי הביניים וביחוד מהמאה ה-16 ואילך. המקור של חלקם הוא במקרא (בנימין-זאב, יהודה לייב). אחרים מקורם במנהגים ובמסורות קדומים או בצירופים שתורגמו מתרבויות אחרות. המסורות עצמן נשכחו לפעמים.

בכנס השתתפו כ-120 איש, גם מאנשי האקדמיה וגם מעוניינים בנושא לכשעצמו. רבים השתתפו בדיונים בעקבות ההרצאות וכולם נהנו מהאווירה הנעימה ששררה בכל מושבי הכנס. רוב המשתתפים הביעו התלהבות לרעיון של פרופ' דמסקי להקמת "חברה לחקר השמות היהודיים" וכתב-עת לפרסום מאמרים בחקר השם היהודי.

**שמות המשפחה הנפוצים ביותר בישראל, ערביים ויהודיים
מאת צרלס קורמוס, אדוין לאוסון ויוסף בן ברית**

(מובא כאן התקציר המופיע באנגלית ובצרפתית במבוא המחקר):
בדקנו את 200 השמות הנפוצים ביותר ברישומים הממשלתיים בישראל (למעלה מארבעה מליון), כדי להבחין בדגמים אופייניים ובמגמות.

בחלק א' מופיע הניתוח המראה שבעלי 200 השמות הללו מהווים לפחות 23% מכל האנשים ברישומים הני"ל.
לגבי כל אחד מהשמות רשמנו את הפרטים הבאים: תפוצתו, מקורו, המבטא הנכון ושורה של מובנים אפשריים. חישבנו איזה אחוז מהוות הקבוצות לפי מקורות היווצרות השמות: תנ"כי, גיאוגרפי, מקצועי, כינוי ועוד וכן המקור הלשוני.

חלק ב' כולל כל שם נחקר, מיקומו בתפוצת 200 השמות, אפשרויות המבטא הלשוני ותכני השם. תוצאותינו מראות שהתנ"כ ומקורות דתיים אחרים מהווים לרוב את המקור המשותף; עובדה המצביעה על ההתייחסות ההדוקה לזהות התרבותית של המגזר היהודי באוכלוסיה.

שני עותקים של המאמר נתרמו על ידי חברנו יוסף בן ברית לספרייתנו.

**רזי שמות משפחה
יוסף בן ברית**

חקר שמות רבים שניתנו בעבר אינו מבוסס על מדע מדויק. שמות נבחרו במקרה או לא במקרה, בגלוי או בסתר בהתאם לנסיבות משתנות. לא תמיד נמסרו לדורות הבאים הסיבות לבחירת השם, ואז קרה שמישהו מבני המשפחה ניסה לפרש את השם בהתאם למסורת משפחתית או בהתאם לגישתו הוא.

שמות המשפחה גם שונו מסיבות שונות ומשונות. לעתים ניסו להתאים את השם לשפת המקום. בפענוח סוגיות כאלה חשוב הדמיון לא פחות מהמקור.

במשפחות אנוסים ניסו להעביר מסרים סודיים בתוך השמות.

דוגמא - השם De Leon יכול לנבוע מארבעה מקורות לפחות: 1:

- 1) מן הממלכה בשם זה בצפון מערב ספרד לפני האיחוד.
- 2) מן העיר בשם זה במערב קסטיליה אחרי האיחוד.
- 3) "בן יהודה" כלומר יהודי בסוד.
- 4) "בן אריה" כאשר שם האב היה אריה.

מתחום הפעילות של חברינו

עדכון הספר על המקורות הגניאלוגיים בישראל הרולד לואין

לפני 18 חודשים קיבלו כמה מחברינו על עצמם לעדכן את הספר
Sallyann Amdur Sack - A Guide to Jewish Genealogical Research in Israel
לקראת הסמינר הבין לאומי לגניאלוגיה יהודית שיתקיים בירושלים במאי 1994 רות רגבי עבדה ב"יד ושם"
וקרול קלפסדל ב"ארכיון הציוני המרכזי" בירושלים ובארכיון העבודה בתל אביב. אסתר רמון עבדה
ב"בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי" על כל מחלקותיו. רודה כהן כתבה על הגנזך הנקרא עכשיו
"ארכיון המדינה" והרולד לואין ב"ארכיון הכללי לתולדות העם היהודי".

להלן רשימה קצרה על דרך עבודתו:

לאחר שהתייעצתי עם המנהלת הגבי הדסה אסולין התרכזתי בכרטיסיות של המגירות 88 ו-89 שבהן
הכרטיסיות נוגעות ברובן ישירות לגניאלוגיה יהודית ובמגירה 45 שבה בעיקר פירוט על ארכיונים פרטיים.
הכנתי רשימה של כל שמות המשפחה שעליהן מצוי מידע שעלול להתקשר לגניאלוגיה. הכנתי רשימה
אלפא-ביתית ולגבי כל משפחה רשמתי את השם הפרטי, את שם המשפחה, את התקופה הנדונה, את שם
העיר או הארץ ואת מספר הרישום בארכיון. לאחר הוצאת הכפילויות הגעתי לרישום של 675 משפחות.
חשוב לציין שבגלל השפע לא היתה אפשרות לבדוק את החומר המקורי, ולכן עבדתי רק לפי התאור
בכרטיסיות. את חשיבות החומר למחקר גניאלוגי אפשר לקבוע רק לאחר הזמנת החומר המתאים.
רשימתי איננה כוללת את הספרים המצויים בארכיון. רצוי שהאנשים המעוניינים בחומר המצוי בספרים
יתקשרו עם הארכיון ישירות עוד לפני תחילת הסמינר. הכתובת היא:
הארכיון הכללי לתולדות העם היהודי, האוניברסיטה העברית גבעת רם, בנין שפרינצק, ירושלים.
עותק של הרשימה שהכנתי נמצא בארכיון.

כנס אגודת משפחת איגר

ב-3.19.93 קיימה "אגודת משפחת איגר" כנס כללי שבו השתתפו 100 חברים.

פתחה את הכנס ליאורה עיני, יו"ר האגודה. והנה קטע מדבריה שהוא משמעותי לכולנו:

"מרגש אותי מאוד להסתכל בכולכם ולדעת שכולכם בני משפחתי ושאני מתייחסת בקשרי משפחה לכל
אחד ואחד מכם. רוב בני משפחתי הקרובים, סבים, סבתות, דודים ודודות נספו בשואה. אני משערת שגם
כל אחד מן היושבים כאן הוא נצר למשפחה מסועפת יותר שהתדלדלה באותה דרך. לכן מרגש אותי תמיד
מחדש לחשוב שבכל זאת יש לי משפחה גדולה - הנה כולנו שייכים אלה לאלה, כולנו בני דודים בדרגה
כלשהי, כולנו מתייחסים אל אותו סבא-רבא, ר' עקיבא איגר. זו אחת הסיבות שבגללה העיסוק
בגניאלוגיה מהנה אותי, התחושה שהנני שייכת למסגרת רחבה יותר, שיש לי משענת מכל צד. הסיבה
שנייה, והיא פועל יוצא מן הראשונה, הינה תחושה של היותי חוליה בשרשרת ארוכה.... בספר האילנות
שלנו ישנן חוליות ידועות לנו שקדמו לרע"א תמישה עשר דורות (1325) ולכל דור שם, אדם וסיפור חיים
מרתק. יש מי שחלם שימשיכו את דרכו. שרשרת זו לא תנותק. יש מי שאמרה: "לשנה הבאה בירושלים".
להרגיש כחוליה בשרשרת הוא מאוד אופטימי בעיני: הנה אני כאן, בא"י, במדינת-ישראל. ולא בסוף
השרשרת, באמצע שלה. בעיני רוחי אני רואה כבר את נכדי ואת ניני ואת צאצאיהם ובני צאצאיהם. ויום
אחד באיזשהו כנס בעוד 15 דורות יבוא מישהו ויזכיר, ויידע, שכשם שאנחנו התגשמות החלום של אבותינו,
כך הוא התגשמות החלום שלנו."

מקורות מידע

רשימת כל הלנדסמנשפטן (התאגדות יוצאי מקום מסוים) בישראל נמצאת בספרייתנו.

בארכיון העבודה בתל אביב מצוי חומר רב וחשוב וממוחשב.
פרטים ראה במאמר (באנגלית) של קרול קלפסדל בספרייתנו וב"אבותינו" כרך IX מס' 3.

במוסיאון בית הגדודים, אביחיל מיקוד 42910, טל: 053-22212 מצוי חומר רב על הגדודים העבריים במלחמת העולם הראשונה ועל מתנדבים בצבא הבריטי. הגשת עזרה מובטחת במקום. המוסיאון פתוח כל יום פרט לשבתות וחגים.

ספרי טלפונים ישנים - שלום ברונשטיין

מי שמעוניין לעיין בספרי טלפון ישנים למחקר יכול לפנות למר ישראל זילברשטיין, בזק, מגדל שלום, תל-אביב, 03-5151352. ספר הטלפון הראשון יצא בשנת 1920 - אצלו במשרד יש כל ספרי הטלפון שיצאו מ-1920 עד היום. נא להזכיר את שם החברה הגניאלוגית הישראלית בשיחה עם מר זילברשטיין והוא יעזור בשמחה לפונים אליו.

Old Telephone Directories - Shalom Bronstein

Anyone who wishes to examine old telephone directories for research purposes may apply to Mr. Israel Silberstein of Bezek, Migdal Shalom, Tel Aviv, Telephone 03-5151352.

The first telephone directory issued in this country was published in 1920, and Mr. Silberstein's office has all the directories that have come out since then - from 1920 to the latest and most up-to-date. Mr. Silberstein will be glad to help applicants, who should mention the Israel Genealogical Society.

מי מחפש חומר על משפחת מיכאל, מיכאלס? אם כן תמצא עניין בקטע הבא מתוך מכתב.

If any of your members have anybody on their trees by the name Michaels or Michael and would like to contact me so that I can check my records for the person in question. I am also cross-referencing any information I get sent. This means if two people send me a note looking for the same person I can put them in contact. Hope to hear from your members soon (IRC x 2).

Kathryn Michael
56 Greenway Close, Friern Barnet
London N11 3NS

נוסדה חברה גניאלוגית בברזיל להלן הכתובת:

There is a fledgling Jewish Genealogical Society in Brazil.
Write Sociedade Genealogica Judaica do Brasil
Rue Jardim Ivone 17 cj. 23, 04105-000 Sao Paulo, Brasil.
The president is Guilherme Faigenboim.

פנייה מעניינת מארצות הברית

גרי מוכן לעזור במחקר בארה"ב תמורת מחקר בישראל. נוסף לזה הוא מבטיח ליידע אותנו על תוצאות מחקריו הגניאלוגיים.

Gary Fitleberg
24106 Kittridge Street
West Hills, CA 91307
USA

Gary would also like to offer to do research in the U.S. in exchange for research done here in Israel. In addition, he promises to share the final results of his research with our society and any important archives.

זוטת

להלן נוסחה ההוראה על ידי הקיסר יוסטיניאנוס (527-565)
הלואי וכל השלטונות היו נוהגים כך.

ייואל כבוד גדולתך לתת פקודות בכל מדינה ומדינה,
שיוקצה בערים בניין ציבורי, שבו ראוי הוא, כי יצפינו
ראשי הערים את התעודות, ויחד עם זה יבחרו מישהו
למשמרת עליהן, למען לא יהיה בהן שום היזק
ותימצאנה מוהר לדורשיהן, וכן יהא אצלם ארכיון, ומה
שהוזנח עד כה בערים יתוקן."

הקיסר יוסטיניאנוס

נובא ע"י בלדסרה בוניפציו במסתו "על הארכיונים"², שפורסמה
בשנת 1632, והועתקה ע"י לסטר קי בורן, בו'בעון "הארכיונאי
האמריקני"³ כרך ד', חוברת 4 (אקטובר 1941), ע' 237.
1. Defensores; 2. De archivis; 3. The American Archivist

קטע מההקדמה לספר "Son of Oscar Wilde"
by Vyvyan Holland, Oxford University Press, N.Y

כשהקיסרים הסיניים החליטו להעניק תואר אצולה.

"כאשר החליטו קיסרי סין לכבד אדם על ידי הענקת תואר אצולה, הם העניקו את התואר לאבותיו. מספר הדורות שכובדו היה תלוי במידת הכבוד שרצו לתת לו. תואר אצולה זה לא עבר בירושה לצאצאיו. הסינים טענו שאדם דגול הוא התוצאה המצטברת של המעלות של אבותיו, ולכן צריך לתת להם את האשראי (הקרדיט) על שהולידו אותו. לעומת זאת פסקו שלא בהכרח יצליח להעביר מידות אלו לצאצאיו."

How the Chinese bestowed titles of nobility can be seen from the following passage taken from the foreword to the book "Son of Oscar Wilde" by Vyvyan Holland, Oxford University Press, N.Y.

When the Chinese Emperors decided to honour a man by ennobling him, they ennobled his ancestors back to a certain number of generations, according to the degree of honour which they wished to confer upon him. But such patent of nobility did not pass to his descendants. The Chinese argued that a distinguished man was the cumulative result of the virtues or eccentricities of his ancestors, who should therefore be given the credit for having engendered him, but that he could not necessarily be expected to hand down these virtues to his progeny

מי מכיר? מי יודע?
?WHO KNOWS

דוד בליץ מחפש צאצאים של יצחק שי בליץ או שרה שווארץ מגרזמלוב (ליד טרנופול). הוא גם רוצה להתכתב עם אנשים שנולדו בגרזמלוב.

Seeking descendants of Issak Shaye Blitz or Sarah Schwartz of Grzmaylow (Austrian Poland near Tarnopol). Would also like to write to anyone born in Grzmaylow.

Please contact:

David Blitz
6215 Flores Ave
Los Angeles, CA 90056
USA

הסמינר לגניאלוגיה יהודית בירושלים:
עצות והצעות כהכנה לקראת הכנס.

היהודים בארכיוני צרפת:
סקירה על פנקסים, כרטסות ורישומים אחרים בתקופות היסטוריות שונות מהמאה ה-13 ועד לתקופת שלטון וישי במלחמת העולם ה-2.

גניאלוגיה יהודית באיזור Comtat Venaissin:
מקורות גניאלוגיים הנוגעים ל"יהודי האפיפיור" - אותו איזור בדרום צרפת שהיה תחת שלטון האפיפיורים מ-1274 עד 1791. נמצאים שם פנקסי הקהילות היהודיים של האיזור וכמו כן רישומים מ-1808 כאשר יהודים חוייבו לקבוע לעצמם שמות משפחה ולרשום בעיריית מקום מגוריהם.

הקהילה היהודית של Augny ליד Metz:
תולדות קהילה שהתפתחה במאה ה-17 עד 1870. אז, עם סיפוח חבל אלזאס לגרמניה, האוכלוסיה היהודית התפזרה בערים שונות בגרמניה. המשפחות הבודדות שחיו שם במלחמת העולם השניה נעלמו כליל. במאמר רשימת שמות משפחה מהמאה ה-18.

בתי קברות יהודיים בעולם:
בכנס הגניאלוגי שהתקיים בטורונטו, קנדה, ב-1993, הוחלט
1. ליצור רשימה עולמית של בתי קברות יהודיים או חלקות יהודיות בתוך בתי קברות אחרים.
2. ליצור מפתחות מקומיים, הכוונה שכל צוות יערוך מפתח אשר יכלול את כל הפרטים האפשריים על המצבות שבבית הקברות אותו הוא סוקר.
3. ליצור מפתח עולמי. הוא יכלול שמות ותאריכי הפטירה, וכמו כן שם בית הקברות. עקרונות החלטה זאת עדיין לא גובשו בדיוק.
כל המידע יירשם על דיסקט ויועבר למרכז בושינגטון, ארה"ב.

בתי הקברות של Alsace:
רשימה אלפא-ביתית של הישובים בהם נמצאים בתי קברות פעילים ולא פעילים.

U.S.A.

American Passenger Arrival Records: Gertrude S.Ogushwitz

Chapters of this book are devoted to Customs Passenger Lists and Immigration Passenger Lists. The current status of indexes to New York and other lists are also detailed. Baltimore: Genealogical Publishing Co.,Inc. \$18.95 (1).

MISCELLANEOUS

A Study of Various Calendars: Ernest R. Stiefel

The article provides a useful explanation of the Julian, Gregorian, French Revolutionary, Hebrew and Muslim calendars (2).

Genealogical Software

Macintosh Software for Jewish Genealogy: Devid A.Chapin

Three of the most popular genealogical programs compatible with Macintosh computers are reviewed. They are: Reunion, MacRoots and Personal Ancestral File (PAF) The latter is also compatible with IBM systems (2).

Roots IV: Software to Make History: Eileen Polakoff & Gary Mokotoff

This latest product of Commsoft addresses many of the criticisms regarding Roots III, and particularly shortcomings for the Jewish family history researcher. It is reputedly much more user-friendly. Recommended hardware requirements: at least a 386 with 4MB of memory and mouse. A true Windows version is expected to be available in about a year (2).

KEY TO JOURNAL REFERENCES

Ref.No.

1. AVOTAYNU	(International)	Summer	1993	Vol. IX, No.2.
2. AVOTAYNU	(")	Fall	1993	Vol. IX, No.3.
3. DOROT	(New York JGS)	Summer	1993	Vol. 14, No.4.
4. SHEM TOV	(Canada JGS)	Sept.	1993	Vol. IX, No.3
5. LINEAGE	(Long Island JGS)	Sum/Fall	1993	Vol. V, No.3-4
6. SCATTERED SEEDS	(South Palm Beach)		1992/93	Vol. 2, No.1r